

ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Σχεδιασμός μεικτών μεθόδων

Η έρευνα μεικτών μεθόδων περιλαμβάνει τη συλλογή και ενσωμάτωση ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων σε ένα έργο, και επομένως μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα μια πιο συνολική κατανόηση του υπό διερεύνηση φαινομένου. Αυτή είναι μια προβληματο-κεντρική προσέγγιση στην έρευνα στην οποία οι μέθοδοι και οι θεωρίες χρησιμοποιούνται οργανικά, με βάση την εφαρμοσιμότητά τους στη συγκεκριμένη μελέτη. Τα σχέδια μεικτών μεθόδων εκτιμούν τόσο τις ποσοτικές όσο και τις ποιοτικές προσεγγίσεις στην έρευνα. Μεθοδολογικά, οι προσεγγίσεις της έρευνας μεικτών μεθόδων βασίζονται (1) στο συνδυασμό απαγωγικών και επαγωγικών σχεδίων για την παραγωγή τόσο ποσοτικών όσο και ποιοτικών δεδομένων και (2) στην ενσωμάτωση των σετ δεδομένων με κάποιον τρόπο. Αυτές οι προσεγγίσεις είναι κατάλληλες, όταν ο σκοπός σας είναι η περιγραφή, η εξήγηση ή η αξιολόγηση, και είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για τη μελέτη σύνθετων προβλημάτων ή ζητημάτων.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η πολυμεθοδική έρευνα περιλαμβάνει τη χρήση δύο ή περισσότερων μεθόδων – στο πλαίσιο μίας ερευνητικής παράδοσης – σε ένα μοναδικό έργο (π.χ. συνδυασμός δύο ποσοτικών μεθόδων ή δύο ποιοτικών μεθόδων). Δε θα ασχοληθούμε με την πολυμεθοδική έρευνα σε αυτό το κεφάλαιο, ωστόσο, αφότου διαβάσετε τα κεφάλαια 4, 5 και 6, θα έχετε όλα τα εργαλεία που χρειάζονται για το χτίσιμο ενός πολυμεθοδικού σχεδίου. Η συμμετοχική έρευνα βασισμένη στην κοινότητα συχνά βασίζεται σε πολυμεθοδικά σχέδια, άρα μπορείτε επίσης να συμβουλευτείτε το κεφάλαιο 8 για παραδείγματα.

Δομή μιας ερευνητικής πρότασης

Το παράδειγμα των μεικτών μεθόδων ποικίλλει εξαιρετικά από μεθοδολογική και θεωρητική άποψη. Κάθε ερευνητική πρόταση θα μοιάζει κάπως διαφορετική, ακρι-

ΠΡΟΤΥΠΟ 6.1

Τίτλος Περίληψη Λέξεις-κλειδιά	Βασικές εισαγωγικές πληροφορίες
Το υπό διερεύνηση θέμα Δήλωση ερευνητικού σκοπού Ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις Φιλοσοφική δήλωση και θεωρητική οπτική	Το θέμα
Βιβλιογραφική επισκόπηση Σχεδιασμός και μέθοδοι συλλογής δεδομένων Δειγματοληψία και συμμετέχοντες Στρατηγικές ανάλυσης και ερμηνείας δεδομένων Παρουσίαση Δήλωση δεοντολογίας Αναφορές Παραρτήματα	Το ερευνητικό σχέδιο

βώς όπως κάθε έργο θα ακολουθεί ένα διαφορετικό σχέδιο. Ωστόσο, σε κάποιο βαθμό, ακόμα και αν η σειρά και το βάρος διαφέρουν, οι ερευνητικές προτάσεις συνήθως περιλαμβάνουν τα περισσότερα από αυτά που προτείνονται στο Πρότυπο 6.1. Να έχετε κατά νου ότι το πρότυπο μπορεί να τροποποιηθεί πολύ ή να σχεδιαστεί εκ νέου, για να ταιριάζει στο συγκεκριμένο σας έργο.

Για το υπόλοιπο αυτού του κεφαλαίου, θα ασχοληθούμε με το Πρότυπο 6.1.

Βασικές εισαγωγικές πληροφορίες

.....

Τίτλος

Οι τίτλοι της έρευνας μεικτών μεθόδων δηλώνουν ξεκάθαρα το κυρίως ερευνητικό πρόβλημα και το σχέδιο μεικτών μεθόδων.

Περίληψη

Στην έρευνα μεικτών μεθόδων αυτή η σύνοψη της μελέτης (150-200 λέξεις) συνήθως περιλαμβάνει το πρόβλημα ή φαινόμενο που μελετάτε, τον ερευνητικό σκοπό, βασικές πληροφορίες για τις μεθόδους (με επισήμανση του σχεδιασμού μεικτών μεθόδων), τους συμμετέχοντες και την τεκμηρίωση της αναγκαιότητας για μια μελέτη μεικτών μεθόδων για το θέμα.

Λέξεις-κλειδιά

Πέντε με έξι λέξεις-κλειδιά γνωστοποιούν στους αναγνώστες το κυρίως πρόβλημα, την αφετηριακή θεωρία (εάν υπάρχει) και το σχέδιο μεικτών μεθόδων.

Το θέμα

Το υπό διερεύνηση θέμα

Η έρευνα μεικτών μεθόδων είναι **προβληματο-κεντρική (problem-centered)**, με το ερευνητικό πρόβλημα να οδηγεί όλες τις πτυχές του ερευνητικού σχεδιασμού. Δηλώστε ξεκάθαρα το υπό μελέτη φαινόμενο. Μπορείτε να διακρίνετε διαφορετικές διαστάσεις του θέματος, αν αυτό είναι απαραίτητο.

Είναι επίσης σημαντικό να δώσετε στους αναγνώστες μια αίσθηση του πώς φτάσατε στο θέμα, συμπεριλαμβάνοντας ζητήματα τόσο πρακτικά όσο και αξιών. Το αξιακό σας σύστημα περιλαμβάνει τις **κοινωνικές, πολιτικές ή σχετικές με τη δικαιοσύνη επιταγές**, με βάση τις οποίες οδηγηθήκατε στο να μελετήσετε αυτό το θέμα. Ποιοι κοινωνικοί λόγοι σας υποχρεώνουν να μελετήσετε αυτό το θέμα; Τι καλό μπορεί να προκύψει και για ποιον; Οποιοσδήποτε αριθμός πρακτικών παραγόντων μπορεί επίσης να σας οδηγήσει στο **θέμα**, ανάμεσα στα οποία συγκαταλέγονται η **επιστημονική σας συγκρότηση, τα προσωπικά ενδιαφέροντα και οι προηγούμενες ερευνητικές ή επαγγελματικές εμπειρίες**. Ως προς τις προηγούμενες ερευνητικές ή επαγγελματικές εμπειρίες, οι δεξιότητες που έχετε αποκτήσει παίζουν σημαντικό ρόλο. Η έρευνα μεικτών μεθόδων απαιτεί εμπειρία τόσο με την ποσοτική όσο και με την ποιοτική συλλογή και ανάλυση δεδομένων (ή τουλάχιστον μια γενική κατανόηση στο πλαίσιο της ομαδικής έρευνας). Το **επαγγελματικό σας δίκτυο** μπορεί επίσης να σας οδηγήσει σε ένα θέμα. Ένα επαγγελματικό δίκτυο μπορεί να περιλαμβάνει καθηγητές, συνομήλικους, ερευνητές και συναδέλφους όπως και συνεργάτες σε σχετικούς οργανισμούς. Με αυτό τον τρόπο, μπορεί να έχετε μια ευκαιρία να μπείτε σε μια ομάδα που διεξάγει έρευνα μεικτών μεθόδων. Εάν η ειδικότητά σας σχετίζεται με μια διάσταση του θέματός σας ή με μια προσέγγιση στην έρευνα (ποσοτική ή ποιοτική), η ευκαιρία να ενώσετε τις δυνάμεις σας με μια ομάδα ερευνητών μπορεί να σας δώσει την ευκαιρία να διεξάγετε έρευνα σε ένα θέμα του ενδιαφέροντός σας, κάτι που αλλιώς θα ήταν ακατόρθωτο. Επειδή η έρευνα μεικτών μεθόδων κερδίζει όλο και περισσότερο την προσοχή των θεσμών χρηματοδότησης, οι **ευκαιρίες χρηματοδότησης** μπορεί επίσης να σας κατευθύνουν σε ένα συγκεκριμένο πρόβλημα. Η αναζήτηση διαθέσιμων υποτροφιών ή η επικοινωνία με ανθρώπους στο δίκτυό σας (για να δείτε εάν δουλεύουν σε οποιοσδήποτε προτάσεις υποτροφίας στις οποίες θα μπορούσατε να συμπεριληφθείτε) είναι δύο στρατηγικές. Η **επικαιρότητα** μπορεί επίσης να επιδράσει στην επιλογή θέματος. Τα τρέχοντα γεγονότα ή θέματα αιχμής, όπως εκείνα που λαμβάνουν εθνική προσοχή, μπορεί να είναι ελκυστικά. Οι ευκαιρίες χρηματοδότησης και η επικαιρότητα συχνά διασυνδέονται.

Δήλωση ερευνητικού σκοπού

Δηλώστε σύντομα τον/τους **κυρίως σκοπό/σκοπούς ή στόχο/στόχους** της μελέτης. Συμπεριλάβετε το ερευνητικό θέμα (φαινόμενο), τους συμμετέχοντες και το περιβάλλον, τη μεθοδολογία (μέθοδοι συλλογής ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων, ο επιλεγμένος σχεδιασμός μεικτών μεθόδων και το θεωρητικό πλαίσιο από το οποίο αφορμάται η μελέτη, εάν υπάρχει) και τη βασική λογική που διέπει την περάτωση της έρευνας. Ο κυρίως σκοπός σας κατά τη διενέργεια του έργου μπορεί να είναι η περιγραφή, η εξήγηση ή η αξιολόγηση. Τα διαφορετικά στοιχεία της έρευνας (ποσοτικής και ποιοτικής) είναι πιθανό να έχουν διαφορετικούς αλλά διασυνδεδεμένους σκοπούς. Εάν αυτό συμβαίνει, εξηγήστε το. Για παράδειγμα, οι ποιοτικές συνεντεύξεις μπορεί να χρησιμοποιηθούν για την εξερεύνηση του θέματος και μετά για την ανάπτυξη μιας πειραματικής παρέμβασης που στοχεύει στην *εξήγηση*.

Η συμβουλή του ειδικού

Ο Δρ. Ντέιβιντ Μόργκαν (David Morgan), Καθηγητής στο Κρατικό Πανεπιστήμιο του Πόρτλαντ, μας θυμίζει ότι εάν θέλουμε τα ποσοτικά και ποιοτικά συστατικά της μελέτης να ταιριάζουν μαζί, πρέπει να τα σχεδιάσουμε, ώστε να συμβαίνει αυτό, κάτι που απαιτεί οργάνωση εκ των προτέρων.

Ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις (εάν υπάρχουν)

Η έρευνα μεικτών μεθόδων αναγκαστικά περιλαμβάνει τουλάχιστον ένα ποσοτικό ερευνητικό ερώτημα ή υπόθεση, τουλάχιστον ένα ποιοτικό ερευνητικό ερώτημα και γενικά τουλάχιστον ένα ερώτημα μεικτών μεθόδων (παρότι υπάρχουν δημοσιευμένες έρευνες που δεν περιλαμβάνουν ένα ερώτημα μεικτών μεθόδων, εγώ προτείνω ένθερμα να περιλαμβάνεται ένα). Έχετε κατά νου ότι προκειμένου να διεξαγάτε ανάλυση έρευνας μεικτών μεθόδων αποτελεσματικά, είναι απαραίτητο να έχετε **ενσωματωμένα ερευνητικά ερωτήματα** (Brannen & O'Connell 2015, Yin 2006). Η ενσωμάτωση μπορεί να πάρει διαφορετικές μορφές. Με βάση έναν αριθμό παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων του συγκεκριμένου ερευνητικού σκοπού, του τύπου σχεδίου που χρησιμοποιείται και του εάν οι ίδιοι συμμετέχοντες χρησιμοποιούνται για τα διαφορετικά συστατικά της έρευνας, τα ποσοτικά και ποιοτικά ερωτήματα θα συνδέονται, αλλά σε διαφορετικούς βαθμούς και με διαφορετικούς τρόπους. Για παράδειγμα, το ποιοτικό ερώτημα μπορεί να διατυπωθεί για να εξηγήσει ή να πλαισιώσει την απάντηση στο προηγούμενο ποσοτικό ερώτημα. Ή το ποσοτικό ερώτημα μπορεί να διατυπωθεί ως συνέχεια σε αυτό που μάθατε από την απάντηση του ποιοτικού ερωτήματος. Η έρευνα μεικτών μεθόδων έχει την «ικανότητα να απαντήσει σε διαφορετικές πτυχές ενός ερευνητικού ερωτήματος», άρα συχνά τα ποσοτικά

και ποιοτικά ερωτήματα απλά ερευνούν διαφορετικές πτυχές του ίδιου θέματος (Brannan & O'Connell 2015: 259).

Όπως συζητήσαμε στο κεφάλαιο 4, η ποσοτική έρευνα χρησιμοποιεί είτε υποθέσεις είτε ερευνητικά ερωτήματα. Μια υπόθεση είναι **μια διατύπωση για το πώς σχετίζονται μεταβλητές μεταξύ τους**, η οποία μετά ελέγχεται (δείτε το κεφάλαιο 4 για βοήθεια στη συγγραφή μιας υπόθεσης). Τα ερωτήματα ποσοτικής έρευνας είναι **απαγωγικά (deductive)**. Τα ερωτήματα επικεντρώνονται στο πώς οι μεταβλητές υπό διερεύνηση σχετίζονται η μία με την άλλη, επιδρούν σε διαφορετικές ομάδες ή το πώς μπορούν να οριστούν. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε **κατευθυντήρια γλώσσα**, περιλαμβάνοντας λέξεις όπως *αίτιο, αποτέλεσμα, καθορίζω/αποφασίζω, επηρεάζω, σχετίζω και συσχετίζω*.

Όπως είδαμε στο κεφάλαιο 5, τα ποιοτικά ερευνητικά ερωτήματα είναι **επαγωγικά (inductive)** (ανοιχτά) και συχνά ξεκινούν με τις λέξεις *τι ή πώς*. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε **μη-κατευθυντήρια γλώσσα**, περιλαμβάνοντας λέξεις και φράσεις όπως *εξερευνώ, περιγράφω, φωτίζω, ξεθάβω, αναλύω, παράγω, χτίζω νόημα και ζητώ να κατανοήσω*.

Το/τα ερώτημα/ερωτήματα έρευνας μεικτών μεθόδων αντιστοιχούν απευθείας στη φύση μιας μελέτης μεικτών μεθόδων, καθώς χρησιμοποιούνται, για να διευκρινιστεί τι μαθαίνουμε με τον συνδυασμό των ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων. Επίσης, χρησιμοποιούνται, για να διευκρινιστεί πώς ο σχεδιασμός μεικτών μεθόδων βοήθησε το ερευνητικό έργο. Αυτά τα ερωτήματα μπορούν να διατυπωθούν με **σχεσιακή γλώσσα**, σχεδιασμένη για να διαχειριστεί τη σχέση μεταξύ των ποσοτικών και ποιοτικών φάσεων της έρευνας, συμπεριλαμβάνοντας λέξεις και φράσεις όπως *συνεργατικός, ενσωμάτωση, σύνδεση, περιεκτικός, πληρέστερη κατανόηση και καλύτερη κατανόηση*.

Δεδομένης της συνθετότητας της διατύπωσης ερωτημάτων στην έρευνα μεικτών μεθόδων, δείτε ένα παράδειγμα:

- *Μελέτη*: μια μελέτη μεικτών μεθόδων για τις στάσεις των φοιτητών και των φοιτητριών όσον αφορά τους ρόλους των φύλων (συνδυάζει έρευνα επισκόπησης και συνεντεύξεις σε βάθος)
- *Ποσοτική υπόθεση*: οι φοιτητές έχουν πιο παραδοσιακές στάσεις για τους ρόλους των φύλων σε σχέση με τις φοιτήτριες.
- *Ποιοτικό ερώτημα*: πώς περιγράφουν οι φοιτητές και οι φοιτήτριες τις απόψεις τους για τους ρόλους των φύλων;
- *Ερώτημα μεικτών μεθόδων*: με ποιο τρόπο ο συνδυασμός έρευνας επισκόπησης και σε βάθος συνεντεύξεων παρέχει μια πιο συνολική κατανόηση των στάσεων των φοιτητών και των φοιτητριών για τους ρόλους του φύλου;

Όπως μπορείτε να δείτε στο προηγούμενο παράδειγμα, τα ποσοτικά και ποιοτικά συστατικά είναι συνδεδεμένα. Η έρευνα επισκόπησης θα χρησιμοποιηθεί για

να διαπιστώσετε εάν, όπως προβλέφθηκε, οι φοιτητές έχουν πιο παραδοσιακές στάσεις ως προς τους ρόλους των φύλων. Η έρευνα συνέντευξης θα επιτρέψει στους συμμετέχοντες να περιγράψουν τις απόψεις τους με δικά τους λόγια. Το ερώτημα μεικτών μεθόδων μπορεί να αποκαλύψει ότι υπάρχει διάσταση μεταξύ αυτών που οι άνθρωποι αναφέρουν για τους εαυτούς τους έναντι του πώς περιγράφουν τις στάσεις τους (μπορεί να πιστεύουν ότι οι απόψεις τους είναι περισσότερο ή λιγότερο παραδοσιακές από αυτά που προκύπτουν από τις απαντήσεις τους στην έρευνα), ή τα δύο σετ δεδομένων μπορεί να επιβεβαιώνουν το ένα το άλλο, με τα ποιοτικά δεδομένα να εμβαθύνουν στο νόημα των ποσοτικών δεδομένων. Αυτές είναι μόνο εκδοχές του τι μπορείτε να μάθετε. Το συμπέρασμα είναι ότι τα θέματα των τριών ερωτημάτων –ποσοτικό, ποιοτικό και μεικτών μεθόδων– θα πρέπει να είναι ενσωματωμένα. Δεν συλλέγετε απλώς «περισσότερα» δεδομένα, αλλά αντίθετα προσθέτετε *χρήσιμα δεδομένα* που μαζί παρέχουν μια μεγαλύτερη κατανόηση του θέματος.

Φιλοσοφική δήλωση και θεωρητική οπτική

Η έρευνα μεικτών μεθόδων αναπτύχθηκε ως μια προβληματο-κεντρική προσέγγιση στον ερευνητικό σχεδιασμό. Επιπλέον, με την αξιοποίηση τόσο ποσοτικών όσο και ποιοτικών προσεγγίσεων, οι ερευνητές μεικτών μεθόδων αναγκαστικά ενστερνίζονται και αντλούν από τις πολύ διαφορετικές υποθέσεις που οδηγούν και τις δύο πρακτικές. Η έρευνα μεικτών μεθόδων, επομένως, βασίζεται σε αυτό που η Τζένιφερ Γκριν (Jennifer Greene 2007: 20) αποκαλεί «έναν τρόπο σκέψης μεικτών μεθόδων», ο οποίος αναγκαστικά υποθέτει ότι υπάρχουν «πολλαπλές έγκυρες προσεγγίσεις στην κοινωνική έρευνα». Ένας τρόπος σκέψης μεικτών μεθόδων εκτιμά «πολλαπλούς τρόπους θέασης και ακοής, πολλαπλούς τρόπους κατανόησης του κοινωνικού κόσμου και πολλαπλές οπτικές γωνίες για το τι είναι σημαντικό και πολύτιμο» (Greene 2007: 20). Για αυτούς τους λόγους, διαφέροντας από όλες τις άλλες παραδόσεις που συζητούμε σε αυτό το βιβλίο, η έρευνα μεικτών μεθόδων δεν είναι δεσμευμένη με ένα συγκεκριμένο φιλοσοφικό σύστημα πεποιθήσεων και μια αντίστοιχη ομάδα θεωρητικών πλαισίων. Παρότι υπάρχει σημαντική συζήτηση στην κοινότητα της έρευνας μεικτών μεθόδων, ο επικρατέστερος κανόνας είναι μια πραγματιστική στάση¹.

Ο **πραγματισμός (pragmatism)** είναι ένα αμερικανικό φιλοσοφικό σύστημα πεποιθήσεων που αναπτύχθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα μέσα από το έργο των Τσαρλς Σάντερς Πιρς (Charles Sanders Peirce, 1839-1914), Γουίλιαμ Τζέιμς (William James, 1842-1910), Τζον Ντιούι (John Dewey, 1859-1952) και Τζορτζ Χέρμπερτ Μηντ

1. Ο επιστημονικός ρεαλισμός είναι ίσως η πιο δημοφιλής εναλλακτική στον πραγματισμό. Ο Τζόζεφ Μάξγουελ (Joseph Maxwell) ένας από τους πιο μαχητικούς υποστηρικτές του επιστημονικού ρεαλισμού, περιγράφει αυτή την κοσμοθεωρία ως εξής: «Ο ρεαλισμός παρέχει μια φιλοσοφική στάση που είναι συμβατή με τα στοιχειώδη χαρακτηριστικά τόσο της ποιοτικής όσο και της ποσοτικής έρευνας, και μπορεί να διευκολύνει επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των δύο» (2004: 1). Συμβουλευτείτε το έργο του για τα κυρίως χαρακτηριστικά αυτής της οπτικής.

(George Hebert Mead, 1863-1931) (Biesta & Burbules 2003, Greene 2007, Hesse-Biber 2015, Patton 2015). Αυτή η κοσμοθεωρία δεν έχει καμία πρόσδεση με καμία συγκεκριμένη ομάδα κανόνων ή θεωριών, αλλά αντίθετα προτείνει ότι διαφορετικά εργαλεία μπορεί να είναι χρήσιμα σε διαφορετικά ερευνητικά πλαίσια. Οι ερευνητές εκτιμούν τη χρηστικότητα και το τι φέρνει αποτέλεσμα στο πλαίσιο ενός συγκεκριμένου ερευνητικού ερωτήματος. Οι πραγματιστές «εστιάζουν στα αποτελέσματα της δράσης» (Morgan 2013: 28), προτείνοντας ότι οποιεσδήποτε θεωρίες είναι χρήσιμες σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο είναι, για αυτόν το λόγο, έγκυρες. Τα κυρίως κριτήρια για τις αποφάσεις σχεδιασμού είναι να είναι «πρακτικός, να ανταποκρίνεται στο πλαίσιο και να έχει σημαντικά επακόλουθα» (Datta 1997: 34). Οι επικεφαλής στο πεδίο, Αμπάς Τασακόρι και Τσάρλς Τέντλι (Abbas Tashakkori & Charles Teddlie 1989), δηλώνουν ότι ο πραγματισμός στηρίζει τόσο ποιοτικές όσο και ποσοτικές μεθόδους, βάζει το ερευνητικό ερώτημα/τα ερευνητικά ερωτήματα στο κέντρο της έρευνας και συνδέει όλες τις μεθοδολογικές αποφάσεις στο ερευνητικό ερώτημα/στα ερευνητικά ερωτήματα. Οι Ρ. Μπουρκ Τζόνσον και Άντονυ Τζ. Ονγουεγκμπουζι (R. Burke Johnson & Anthony J. Onwuegbuzie 2004: 18) απαριθμούν τα ακόλουθα ανάμεσα στα κυρίως χαρακτηριστικά του πραγματισμού:

- Ο φυσικός κόσμος καθώς και ο κοινωνικός και ψυχολογικός κόσμος (συμπεριλαμβανομένων των υποκειμενικών σκέψεων) είναι και οι δύο αποδεκτοί.
- Η γνώση δομείται και βασίζεται στην πραγματικότητα του κόσμου τον οποίο βιώνουμε και μέσα στον οποίο ζούμε.
- Οι θεωρίες είναι πολύτιμες ως εργαλεία. Είναι αληθείς στον βαθμό που μπορούν να εφαρμοστούν σε μια συγκεκριμένη περίπτωση.
- Δίνεται περισσότερη έμφαση στη δράση έναντι της φιλοσοφίας.

Δεδομένης αυτής της πραγματιστικής οπτικής, οποιαδήποτε από τις μεθόδους και θεωρίες που συζητήσαμε σε αυτό το βιβλίο μπορούν να γίνουν μέρος μιας μελέτης με έρευνα μεικτών μεθόδων. Μια φιλοσοφική δήλωση μιας έρευνας μεικτών μεθόδων παρέχει μια συζήτηση της/των **θεωρητικής σχολής/θεωρητικών σχολών σκέψης και συγκεκριμένων θεωριών** που ορίζουν τις επιλογές σχεδιασμού. Συμβουλευτείτε τα κεφάλαια 4 και 5 σχετικά με τις κύριες θεωρητικές παραδόσεις από τις οποίες αφορμάται η ποσοτική και η ποιοτική έρευνα αντίστοιχα, και διενεργήστε μια βιβλιογραφική επισκόπηση, για να εντοπίσετε συγκεκριμένες θεωρίες που μπορεί να χρησιμοποιηθούν στην μελέτη σας. Με βάση τον ευρύτερο ερευνητικό σχεδιασμό, οι θεωρίες μπορεί να χρησιμοποιηθούν τόσο απαγωγικά όσο και επαγωγικά.

Βιβλιογραφική επισκόπηση

Μια βιβλιογραφική επισκόπηση έρευνας μεικτών μεθόδων παρέχει μια βάση για να κατανοήσουν οι αναγνώστες τι είναι ήδη γνωστό για το θέμα μέσα από μια σύν-

θεση των πρόσφατων ερευνών αλλά και των ερευνών-σταθμών. Αυτός ο τύπος βιβλιογραφικής επισκόπησης είναι σύνθετος, καθώς αντλεί από προηγούμενη ποσοτική, ποιοτική και έρευνα μεικτών μεθόδων. Εάν υπάρχει ένα κενό στην προηγούμενη έρευνα, όπως μια έλλειψη ποσοτικής, ποιοτικής και έρευνας μεικτών μεθόδων, σημειώστε την, όπως και το πώς η προτεινόμενη μελέτη θα γεμίσει το συγκεκριμένο κενό στην έρευνα σχετικά με αυτό το θέμα. Η βιβλιογραφική επισκόπηση θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει σχετικές θεωρίες (και τις προελεύσεις τους) και εννοιολογικά πλαίσια (εάν υπάρχουν). Επειδή δεν είστε δεσμευμένοι σε οποιαδήποτε συγκεκριμένη ομάδα θεωριών ή επιστημονικών παραδόσεων στην έρευνα μεικτών μεθόδων, η Sharlene Hesse-Biber (2010: 39) προτείνει να σκεφτείτε τις παρακάτω ερωτήσεις, όταν εξετάζετε βιβλιογραφία για μια μελέτη μεικτών μεθόδων:

- Πώς ορίζονται τα θέματα στην έρευνα;
- Ποιους όρους-κλειδιά και φράσεις χρησιμοποιούν οι συγγραφείς;
- Πώς έχουν προσεγγίσει άλλοι ερευνητές το θέμα;
- Ποιες διενέξεις ανακύπτουν στη βιβλιογραφία;
- Ποια είναι τα πιο σημαντικά ευρήματα από τη βιβλιογραφία;
- Ποια ευρήματα φαίνονται πιο σχετικά με τα δικά σας ενδιαφέροντα;
- Ποια ερωτήματα είναι ακόμη επείγοντα και χρειάζεται να απαντηθούν σχετικά με το θέμα σας;
- Υπάρχουν κενά στην βιβλιογραφία;

Εάν ακολουθείτε μια πραγματιστική άποψη, είναι δυνατό να περιλάβετε μελέτες ή θεωρίες εκτός της επιστήμης σας, που επιλέχτηκαν εξαιτίας της χρηστικότητάς τους στη μελέτη. Αντίστοιχα, σας προτείνω επίσης να κάνετε τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Ποια είναι οι σχετικές επιστημονικές παραδόσεις γνώσης;
- Ποια μεθοδολογικά σχέδια έχουν χρησιμοποιηθεί για τη μελέτη του θέματος σε κάθε σχετική επιστήμη (ποσοτικά, μεθοδολογικά, μεικτών μεθόδων);
- Τι είναι πέρα από την εμβέλεια της κάθε επιστήμης ή περιοχής;

Η δημιουργία ενός **βιβλιογραφικού χάρτη**, όπως τον συζητήσαμε στο κεφάλαιο 3, μπορεί να είναι χρήσιμη, καθώς διεξέρχεστε τη βιβλιογραφία αναζητώντας συνέργειες.

►► ΣΤΑΣΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ 1

- 1 Στην έρευνα μεικτών μεθόδων, το επαγγελματικό δίκτυο του ερευνητή μπορεί να βοηθήσει στην επιλογή θέματος. Ποιον μπορεί να περιλαμβάνει ένα επαγγελματικό δίκτυο;

- 2 Η έρευνα μεικτών μεθόδων βασίζεται σε μια ενσωματωμένη ομάδα των ερευνητικών ερωτημάτων. Εξηγήστε σύντομα αυτό το χαρακτηριστικό.
  - α. Ποιοι είναι οι τρεις τύποι ερωτημάτων που θα πρέπει να περιλαμβάνει μια έρευνα μεικτών μεθόδων;
  - β. Σε τι απαντά το ερώτημα μεικτών μεθόδων;
- 3 Τι εκτιμούν οι πραγματιστές;
- 4 Γιατί μια βιβλιογραφική επισκόπηση έρευνας μεικτών μεθόδων είναι σύνθετη;

 Πηγαίνετε στο τέλος του κεφαλαίου για να ελέγξετε τις απαντήσεις σας.

Το ερευνητικό σχέδιο

Σχεδιασμός και μέθοδοι συλλογής δεδομένων

Υπάρχουν παραδείγματα μελετών με έρευνα μεικτών μεθόδων σε ολόκληρη την ιστορία της κοινωνικής επιστήμης (Small 2011). Οι Ντόναλντ Τ. Κάμπελλ (Donald T. Campbell) και Ντόναλντ Γ. Φίσκι (Donald W. Fiske) χρησιμοποίησαν τον όρο *τριγωνοποίηση* το 1959, κάτι που ορισμένοι βλέπουν ως ένα σημείο καμπής για την έρευνα μεικτών μεθόδων. Όπως σημειώσαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, η τριγωνοποίηση αναφέρεται στη χρήση πολλαπλών πηγών δεδομένων ή πολλαπλών θεωριών για την εξέταση ενός ισχυρισμού. Η έρευνα μεικτών μεθόδων αναπτύχθηκε εκθετικά από τη δεκαετία του 1950 μέχρι εκείνη του 1980 (Creswell & Plano Clark 2011) και έχει υπάρξει ένα μεθοδολογικό πεδίο για περίπου 25 χρόνια (Creswell 2015).

Οι μελέτες με έρευνα μεικτών μεθόδων μπορούν να χρησιμοποιούν οποιοσδήποτε ποσοτικές και ποιοτικές ερευνητικές μεθόδους, συμβουλευτείτε επομένως τα κεφάλαια 4 και 5 για οδηγίες που αφορούν συγκεκριμένες μεθόδους. Αυτό που διαφέρει από την αποκλειστική χρήση των ερευνητικών μεθόδων ποσοτικής ή ποιοτικής έρευνας στην έρευνα μεικτών μεθόδων είναι ο **συνδυασμός και η ενσωμάτωση των δύο μεθόδων (από διαφορετικά Παραδείγματα)**. Παρότι οι κύριες αρχές του σχεδιασμού ενός οιονεί πειράματος ή μιας ανάλυσης περιεχομένου, για παράδειγμα, είναι οι ίδιες, υπάρχουν νέα ζητήματα να αναλογιστείτε όσον αφορά τη συνολική κατασκευή του σχεδίου –συγκεκριμένα, τη σχέση μεταξύ των ποσοτικών και ποιοτικών μεθόδων και το πώς ενσωματώνονται σε μια συγκεκριμένη μελέτη.

Όσον αφορά τον ερευνητικό σχεδιασμό, υπάρχουν δύο κύριες σχολές σκέψης σχετικά με την έρευνα μεικτών μεθόδων. Η μία σχολή σκέψης προτείνει ότι υπάρχουν **αναγνωρίσιμα συστατικά ή στοιχεία** ενός σχεδίου έρευνας μεικτών μεθόδων. Ο τρόπος με τον οποίο ο ερευνητής αντιμετωπίζει κάθε ένα από αυτά τα συστατικά επηρεάζει το συγκεκριμένο σχέδιο της μελέτης (Maxwell 2012, Maxwell, Chmiel & Rogers 2015, Shadish, Cook & Campbell 2002). Ωστόσο, η επικρατούσα σχολή σκέψης στο σχεδιασμό έρευνας μεικτών μεθόδων προτείνει ότι υπάρχει μια πεπερα-

σμένη ομάδα **υπαρχόντων σχεδίων ή τυπολογιών σχεδίων** τα οποία οι ερευνητές χρησιμοποιούν και προσαρμόζουν στις μελέτες τους (Creswell 2015, Creswell & Plano Clark 2011, Morgan 1998, 2013, Teddlie & Tashakkori 2009). Θα εστιάσουμε σε αυτές τις τυπολογίες σχεδίων, κάθε μία από τις οποίες μπορεί να προσαρμοστεί, για να ανταποκριθεί στις ανάγκες σας.

Υπάρχουν τρεις κύριοι τύποι σχεδιασμών: σειριακοί (sequential), συγκλίνοντες (convergent) και εγκιβωτισμένοι (nested)². Τα σειριακά και τα εγκιβωτισμένα μοντέλα προσφέρουν δύο επιλογές σχεδιασμού το καθένα. Διαμορφώνεται έτσι ένα σύνολο πέντε κύριων τύπων σχεδιασμού. Καθώς θα συζητούμε αυτούς τους τύπους σχεδιασμού, να έχετε κατά νου ότι ο τύπος σχεδιασμού που επιλέγετε θα πρέπει να συνδέεται απευθείας με τον ερευνητικό σκοπό και τα ερωτήματά σας. Συγκεκριμένα, σκεφτείτε τα παρακάτω:

- Γιατί συλλέγετε τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά δεδομένα;
- Ποια είναι η σχέση μεταξύ των ποσοτικών και ποιοτικών πτυχών της μελέτης;
- Με ποιους τρόπους θα τροφοδοτήσουν τα δύο σετ δεδομένων το ένα το άλλο; Για να το θέσουμε διαφορετικά, πώς και σε ποιο βαθμό θα ενσωματώσετε τα δύο σετ δεδομένων κατά τη διάρκεια της συλλογής δεδομένων και/ή της ανάλυσης;

Πριν συζητήσουμε τους πέντε τύπους σχεδιασμού έρευνας μεικτών μεθόδων, είναι σημαντικό να μιλήσουμε για την ενσωμάτωση, η οποία είναι ένα κομβικό χαρακτηριστικό της έρευνας μεικτών μεθόδων. Η **ενσωμάτωση (integration)** αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο ο ερευνητής συσχετίζει τα ποσοτικά και ποιοτικά σετ δεδομένων. Υπάρχει ένα «συνεχές» ενσωμάτωσης. Αυτό σημαίνει ότι ο βαθμός στον οποίο οι δύο μέθοδοι και τα αντίστοιχα σετ δεδομένων σχετίζονται αμοιβαία διαφοροποιείται. Στο ένα άκρο του συνεχούς υπάρχουν «σχέδια συστατικών» (στα οποία η ενσωμάτωση λαμβάνει χώρα μόνο κατά τη διάρκεια της ανάλυσης και ερμηνείας δεδομένων) (Greene 2007, Maxwell et al. 2015). Τα σχέδια συστατικών προσφέρουν ελάχιστη ενσωμάτωση. Στο άλλο άκρο του συνεχούς υπάρχουν τα «ενσωματωμένα σχέδια» (στα οποία η ενσωμάτωση χτίζεται μέσα σε ολόκληρη τη δομή σχεδιασμού) (Greene 2007, Maxwell et al. 2015). Τα ενσωματωμένα σχέδια προσφέρουν μέγιστη ενσωμάτωση (δείτε το Γράφημα 6.1).

Καθώς μπαίνουμε σε συγκεκριμένους τύπους ενσωμάτωσης, η διαδικασία γίνεται πιο σύνθετη, επειδή λαμβάνουμε υπ' όψιν μας επιπλέον ζητήματα όπως τη

---

2. Οι Morse and Niehaus επίσης προτείνουν έναν επιπλέον τύπο τον οποίο αποκαλούν *εξελισσόμενο σχεδιασμό (emergent design)*, στον οποίο, αφότου η κυρίως μέθοδος είναι ήδη σε εφαρμογή ή έχει ολοκληρωθεί, ο ερευνητής πιστεύει ότι τα αποτελέσματα είναι ανεπαρκή και προσθέτει ένα συμπληρωματικό συστατικό (2009: 17).

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.1 Συνεχές ενσωμάτωσης.

χρονική σειρά των ποιοτικών και ποσοτικών φάσεων (η κατεύθυνση της ενσωμάτωσης) και, όταν εφαρμόζεται, τη σχετική προτεραιότητα των ποιοτικών ή ποσοτικών σετ δεδομένων. Γενικά, ο παράγοντας ενσωμάτωση απαντά στην ερώτηση γιατί χρησιμοποιείτε μια προσέγγιση έρευνας μεικτών μεθόδων. Είναι σημαντικό να απαντήσετε αυτήν την ερώτηση, πριν επιλέξετε έναν τύπο σχεδιασμού. Αυτό θα σας οδηγήσει στην καλύτερη επιλογή. Συχνά τα κείμενα συζητούν επιλογές σχεδιασμού, πριν μιλήσουν για τους διαφορετικούς τρόπους ενσωμάτωσης των ποιοτικών και ποσοτικών πτυχών της μελέτης. Ωστόσο, αυτό είναι πρωθύστερο. Για παράδειγμα, εάν ο στόχος σας είναι η χρήση ποιοτικών ευρημάτων για τη συμπλήρωση της κατασκευής μιας ποσοτικής μελέτης – μία μορφή που μπορεί να πάρει η ενσωμάτωση – αυτός ο στόχος θα σας οδηγήσει σε ένα συγκεκριμένο σχεδιασμό στον οποίο η ποιοτική φάση της έρευνας λαμβάνει χώρα πριν την ποσοτική φάση. Η γνώση της προθέσής σας στην επιλογή μιας προσέγγισης μεικτών μεθόδων – δηλαδή, ο καθορισμός της σχέσης που αναζητείτε μεταξύ των ποσοτικών και ποιοτικών πτυχών – θα σας οδηγήσει στην πιο κατάλληλη επιλογή σχεδιασμού.

Ο John Creswell (2015: 83) ορίζει τέσσερις τύπους ενσωμάτωσης:

1. **Ένωση δεδομένων (merging the data):** τα ποσοτικά και ποιοτικά αποτελέσματα συγκεντρώνονται και συγκρίνονται.
2. **Εξήγηση δεδομένων (explaining the data):** τα ποιοτικά δεδομένα χρησιμοποιούνται, για να εξηγήσουν τα αποτελέσματα των ποσοτικών.
3. **«Χτίσιμο» δεδομένων (building the data):** τα ποιοτικά ευρήματα χρησιμοποιούνται στο «χτίσιμο» της ποσοτικής φάσης της μελέτης.
4. **Εμφύτευση δεδομένων (embedding the data):** το ένα τμήμα δεδομένων χρησιμοποιείται, για να διευρύνει ή να υποστηρίξει το άλλο.

▶▶ ΣΤΑΣΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ 2

- 1 Υπάρχει ένα «συνεχές» ενσωμάτωσης στην έρευνα μεικτών μεθόδων με τα σχέδια _____ στη μία άκρη του συνεχούς και τα ενσωματωμένα σχέδια στην άλλη.
- 2 Γιατί είναι σημαντικό για έναν ερευνητή/μία ερευνήτρια να αναλογιστεί γιατί χρησιμοποιεί μία προσέγγιση έρευνας μεικτών μεθόδων πριν από την επιλογή ενός τύπου σχεδιασμού;